

PRISPEVEK K ZGODOVINI SKOJ V ŠKOFJI LOKI IN NA GORENJSKEM MED NARODNOOSVOBODILNO BORBO

V jubilejnem letu, ko proslavljamo 40-letnico ustanovitve Komunistične partije Jugoslavije in SKOJ, bi rad vsaj v skromni obliki prispeval k osvežitvi zgodovine SKOJ v našem mestu in na Gorenjskem. Pravzaprav je bilo mišljeno, naj bi širši krog skojevcev, ki so sodelovali v NOB, dal svoje prispevke, ki bi zbrani predstavljali temeljitejši oris razvoja organizacije in važnejših dogodkov od ustanovitve SKOJ v Škofji Loki do osvoboditve. Zbiranje podatkov, ki je bilo organizirano po mladinski organizaciji v aprilu t. l., pa na žalost ni uspelo. Od približno 25 anketiranih, jih je odgovorilo le pet. V svoje opravičilo naj navedem, da si iz objektivnih razlogov nisem mogel pomagati z ohranjenimi dokumenti, ki, žal, še niso urejeni. Sestavek opiram predvsem na svoj spomin, zato v opisu manjkajo imena datumi, akcije in drugi podatki. Upam pa, da bomo s sodelovanjem vseh preživelih uspeli v doglédnem času opisati vsaj del velikih naporov tisočev mladincev in mladink v borbi za narodno in socialno osvoboditev. Če bo moj prispevek vzbudil k pisanju preživele udeležence naše revolucije s področja skojevskega dela na Gorenjskem, bom zelo zadovoljen.

Medtem, ko je v nekaterih mestih Gorenjske, kot so Jesenice, Kranj in Tržič, obstajala skojevska organizacija že pred letom 1941, je v Škofji Loki ni bilo. Začetki skojevskega dela v Škofji Loki segajo v leto 1941, v prvo leto okupacije.

Pred drugo svetovno vojno v Škofji Loki res ni bilo dosti industrijskih podjetij in delavstva, vendar je bilo v tekstilni tovarni Brumen & Thaler, pri F. Schneiterju, v predilnici na Trati, v lesni industriji in drugih podjetjih zaposlene razmeroma dosti mladine. Poleg tega je bila v Škofji Loki zelo močno razvita obrt, ki je zaposlevala veliko število vajencev. Bilo pa je tudi dosti dijakov loške meščanske šole ter gimnazijcev, učencev strokovnih šol in študentov, ki so se dnevno vozili v Kranj in Ljubljano.

Pri mladini je obstajala težnja po političnem delu, kar tudi dokazuje obstoj mladinskih skupin pri raznih takratnih meščanskih strankah. Mladina je v te skupine vstopala in se v njih bolj ali manj izživljala. Dobršen del mladine pa je iz režimskih strank kmalu izstopil, ker jim programi in praksa le-teh niso odgovarjali. V glavnem se je mladina opredelila za telovadne in športne organizacije oziroma društva. Del mladine se je udeleževal pri Sokolu, del pa v športnem društvu »Sora« oziroma pozneje pri »slovenskih fantih«. Tako v enem kot v drugem društvu je bilo veliko število pozitivne mladine, ki se je v odločilnem času pravilno orientirala. Okupacija

je povzročila pri mnogih mladincih pripravljenost na organizirani odpor, na borbo in tudi na žrtve.

Možnosti za organizacijo SKOJ v Škofji Loki pred letom 1941 so bile vsekakor dane tako kot v drugih krajih Gorenjske, vendar zaradi razmeroma poznega formiranja osnovne partijske organizacije niso bile izkoriščene.

Poleti 1941 je prišel v Škofjo Loko Stane Žagar mlajši, prvi organizator SKOJ v Škofji Loki. Zbral je okoli sebe mladince in mladinke — prve loške mladinske aktiviste. Govoril jim je o partizanski borbi, o borbah prve trziške in kamniške čete, o Komunistični partiji Jugoslavije, o SKOJ, o Sovjetski zvezi. Stane Žagar je dal tudi prve naloge za akcije in delovanje med mladino. Prvi sestanki z njim so se vršili pri Svetku Kobalu. Pozneje pa se je krog mladincev razširil in so se sestanki vršili na Primoževi žagi, v Stari Loki in drugod. Med prvimi organiziranimi mladinci v Škofji Loki so bili: Svetko Kobal, France Kavčič, Meri Govekar, Lojze Berčič, Marija Jamnik, Ferdo Gartner, Urh Kalan, Tone Svoljšak, Janko Šink, Stane Konstantin, Pavle Gosar in še nekaj mladincev in mladink. Ti so sami ali pa s pomočjo drugih mladincev pričeli z raznimi akcijami.

Prva večja akcija je bila izvršena na bivšem sokolskem telovadišču v Puštalu. Nemci so nameravali v nedeljo 24. avgusta 1941 z velikim hrupom in parado ustanoviti v Škofji Loki Wehrmannschaft. Slovenska mladina naj bi dobila nemške vojaške uniforme, da bi se v njih skupaj z Gestapom, SS in nemškim vojaštvom udeleževala pohodov proti partizanom.

Trije mladinci, Kobal, Kavčič in Kalan, so to nemško akcijo preprečili. Na predvečer so prišli na telovadišče ter na kamnitem stebru prerezali žico za zastavo, na severni in na južni strani telovadišča pa na ograji nalepili napis iz samih propagandnih lističev: Smrt fašizmu — svobodo narodu! Celo telovadišče so posuli z lističi, na katerih so bili napisi: Živela OF, Živela KPJ, Živeli partizani i. dr. Naslednji dan, to je v nedeljo zjutraj, so se začeli zbirati tisti, ki so jih Nemci poklicali ter so pobirali in čitali raztrošene lističe. Gestapo je vse ljudi takoj razgnal, Wehrmannschaft pa je bila v Škofji Loki ustanovljena šele spomladi 1942. Propagandne lističe za to akcijo je pripravil Ferdo Gartner.

Druga večja akcija, pri kateri so mladinci sodelovali, je bila izvedena v pletilnici A. Savnika 24. novembra 1941. Iz Cankarjevega bataljona so prišli v Škofjo Loko k Pavletu in Jožetu Kavčiču tega dne zgodaj popoldne tovariši Stane Žagar, Jože Gregorčič, Jaka Bernard, Henrik Biček in še dva borca ter skupaj pripravili načrt. Ob desetih zvečer pa je bila izvedena akcija, v kateri so iz omenjene pletilnice partizani in sodelujoči aktivisti odnesli vso zalogo volnenih izdelkov. V hudi zimi 1941—1942 so tako nosili

Stane Žagar mlajši, prvi organizator SKOJ v Škofji Loki. (Po originalu v loškem muzeju.)

borci Cankarjevega bataljona jopice in puloverje, zaplenjene v tej akciji. Od mladincev sta pri akciji sodelovala France Kavčič in Svetko Kobal.

Prvega decembra 1941 sta OF in mladinska organizacija izvedli v Škofji Loki plebiscitno uro — mislim med šesto in sedmo zvečer — ko naj bi nihče od Ločanov ne šel na cesto. Akcija je uspela, saj je bilo mesto res kot izumrlo. Potem so mladinci izvedli še veliko trosilno akcijo po vsem mestu. Poleg tega je skupina mladincev pripravljala kaznovanje nekega dekleta, ki je hodila z nemškim oficirjem. Zaradi nekonspirativnosti enega sodelujočih, pa akcija ni bila izvršena. Mladinci so nameravali dekle ostriči.

Po navodilih organizacije je na Primoževi žagi nekaj mladincev stalno čistilo municijo, ki je bila po kapitulaciji stare države prinešena iz Poljanske doline, ali nabrana v Škofji Loki. Žagar Primož Prezelj je po navodilih OF napravil bunker, kjer se je razdeljevala literatura, ki je takrat že organizirano krožila med mladino. V tovarni Brumen & Thaler sta med tovarniško mladino delovala France Kavčič in Lojze Berčič. Zlasti je bilo organizirano kroženje in čitanje literature OF, mladina tega podjetja pa je bila aktivna tudi izven tovarne, s čimer je pokazala svojo visoko zavest. Mladinci v Stari Loki so imeli svojo skupino, ki jo je vodil Lojze Berčič. Imeli so redne sestanke, širili so literaturo OF ter pridobivali drugo mladino in jo pripravljali na oboroženo borbo. Rezultat dela te skupine je bil v veliki meri tudi odhod 12 mladincev v NOV spomladi 1943. Mladinska skupina je bila tudi povezana z odborom OF v Stari Loki. Delavna aktivistka Meri Govekar pa je medtem navezala stike tudi v Poljanski dolini in v Žireh, kamor je pošiljala literaturo, dajala pobudo in navodila za mladinsko organizacijo ter tudi pozneje, v letu 1942, vzdrževala redno zvezo.

Akcij mladine je bila še cela vrsta; tudi sodelujočih ni moči vseh omeniti. Dokaj akcij je bilo tudi spontanih. Potrebno bi bilo, da bi vsi sodelujoči opisali svoje delovanje, da se na ta način zberejo in ohranijo podatki o naši mladini, njenem delu in sodelovanju od začetka narodnoosvobodilne borbe naprej.

Dne 18. decembra 1941 je Gestapo aretirал Jožeta, Franceta in njunega očeta Ivana Kavčiča, brata Peter in Pavle Kavčič pa sta pobegnili in še istega dne skupno z drugimi loškimi aktivisti vstopila v Cankarjev bataljon. Ta dan se je namreč prva skupina Škofjeločanov dvignila v boj proti okupatorju in domačim izkoriščevalcem, 17 borcev iz Škofje Loke se je priključilo Cankarjevemu bataljonu.

Takoj po prihodu v bataljon je Pavle Kavčič-Miha predlagal štabu bataljona izvedbo akcije za osvoboditev aktivistov iz škofjeloških zaporov. Tovariša Stane Žagar in Jože Gregorčič sta predlog sprejela in skupaj so izdelali podroben načrt za akcijo. Čez dva dni, v nedeljo 20. decembra 1941 ob treh popoldne je odšla iz Cankarjevega bataljona, ki je imel takrat položaje pri Presečniku na Ožboltu »nemška« patrolja: žandarmerijski kapetan, graničar in tihotapec, ki sta ga prva dva gnala v zapore. To so bili partizani Lojze Pečnik, Franc Štular in Jaka Božnar, ki so se prostovoljno javili za akcijo. V Škofji Loki pa so medtem trije mladinci izmenoma dežurali in kontrolirali stanje v stavbi sodišča, kjer so bili zapori. Akcija je bila uspešno izvršena. Prvotno je bilo sicer predvideno, naj bi pobegnili vsi zaporniki, ker pa je bilo med le-timi tudi nekaj provokatorjev, zamisel ni mogla biti uresničena. Provokatorji so skupaj z biričem Tomažem napadli partizane, na vpitje Tomaževe žene: »Komunisti so tu! Pomagajte!« pa so

z mestnega trga pritekli še nemški vojaki in radovedneži. Nastala je prava zmešnjava, ki pa sta jo izkoristila le dva, brata Jože in France Kavčič. Pred sodiščem so ta dan kontrolirali poslopje in sodelovali pri akciji mladinci Svetko Kobal, Meri Govekar in Marija Jamnik.

Navedeni trije mladinci so z delom nadaljevali še mesec dni, ko so bili januarja 1942 aretirani. Dekleti sta bili po enem mesecu zapora v Begunjah izpuščeni. Govekarjeva je kljub grožnjam Gestapa delala neugnano naprej. Imela je dobre pogoje za delo. V službi je bila v železnini pri A. Kašmanu, kjer je bil vsak dan velik promet. Zato je bilo lahko k njej pošiljati ljudi

Meri Govekar-Dorotka, vodilna loška aktivistka SKOJ v letu 1942. (Po originalu v loškem muzeju.)

Marija Jamnik-Jadranka, sekretarka Občinskega odbora ZMS Škofja Loka v letu 1943. (Po originalu v loškem muzeju.)

z raznimi sporočili. V letu 1942 je vsa teža mladinske organizacije v Škofji Loki ležala na njej. Zbirala je denar, obleke, zdravila in pošiljala po zvezi naprej. V Loško četo je pošiljala tudi informacije o nemških akcijah, zasedah in podobno. V Srednjo vas v Poljanski dolini pa je dobavljala v večjih količinah ciklostilni papir, pisarniški material in drugo. Tam je bila namreč tehnika — partizanska tiskarna. Za zbiranje tega materiala ter informacij ji je uspelo pridobiti še nekaj mladink. S svojim delom je Govekarjeva nadaljevala vse do ponovne aretacije v januarju 1943.

Medtem je ločeno od njene skupine v Škofji Loki delovala starološka mladinska skupina pod vodstvom Lojzeta Berčiča. Zbirali so material, denar, in drugo. Grupa je imela bunker pod Blažetovim kozolcem. Tam so imeli nekaj pušk in bomb, ki so jih prinesli iz raznih krajev. Puške so dali tistim mladincem, ki so spomladi 1942 odšli v partizane. Ta grupa je pridobivala tudi druge mladince in jih vključevala v delo.

Spomladi 1942 so Nemci uspeli organizirati v Škofji Loki Wehrmannschaft. Tedaj sta odšla iz čete borca Štane Konstantin in France Kavčič in ponovila na telovadišču v Puštalu akcijo iz leta 1941. Kasneje pa je bil poslan iz

čete še mladi borec Tarzan z nalogo, da kaznuje izdajalca in funkcionarja Wehrmannschafta Rudija Martelaka. Akcija je uspela. Kazen je bila istočasno opozorilo vsem ostalim, ki jih je preslepil blesk nemške uniforme ter so omahovali in začeli izgubljati vero v lastni narod in narodnoosvobodilno borbo.

Da bi imeli vsakodnevni stik z ljudstvom, ki je živelo pod okupatorjevim terorjem in da bi vsakodnevno pojasnjevali cilje in program narodnoosvobodilne borbe, so po sklepu Pokrajinskega komiteja KPS za Gorenjsko in Koroško odšli v poletnih mesecih 1942 na teren prvi politični delavci. To se je pokazalo kot neobhodno potrebno. Poleg omenjenega dela je bila naloga političnih delavcev tudi formiranje odborov OF in narodnoosvobodilnih odborov — prvih oblik nove ljudske oblasti. Tako je Pokrajinski komite KPS za Gorenjsko in Koroško poslal v decembru 1942 iz čete tudi mene na področje Škofje Loke, Poljanske in Selške doline kot političnega delavca med mladino. Navodila za delo so bila tedaj zelo kratka in jedrnata: Treba je mladino politično vzgajati in organizirati v odbore, istočasno pa sprejeti najboljše mladince v SKOJ in formirati skojevske grupe.

Za mladinsko organizacijo je bilo tedaj najprej potrebno izdelati oblike in sheme odborov ter njihove medsebojne in vertikalne povezave. Tega dela sem se lotil in moram reči, da ni bilo težko, saj je vsebina naše borbe kar sama narekovala, kaj naj mladinci delajo. V tistem času je imela Gorenjska že izoblikovane političnoteritorialne enote: jeseniško, kranjsko, škofjeloško in kamniško okrožje, ki so se delili na več rajonov. Škofjeloško okrožje je imelo sledeče rajone: škofjeloškega (mesto z okolico), poljanskega, selškega, medvoškega in smledniškega. Vsak rajon je imel več občin. Taka je bila tedaj shema organizacije KP, OF in temu smo prilagodili tudi shemo mladinske organizacije. Treba je bilo tedaj organizirati mladinske odbore po vaseh, tovarnah ter jih povezovati z občinskimi odbori, ki so jih sestavljali najboljši mladinci. Sekretarji občinskih odborov pa so najpogostejše kot najboljši mladinci sestavljali rajonski mladinski odbor. Rajonske odbore so tako v škofjeloškem kot v drugih okrožjih na Gorenjskem v letu 1943 v glavnem vodili borci mladinci in mladinke, sekretarji Zveze komunistične mladine (ZKM) v rajonu. Na taka mesta so bili praviloma postavljeni taki skojevci, ki so se kot borci že izkazali v borbah in akcijah ter so bili tudi politično razgledani. Ponekod pa so bili postavljeni za sekretarje ZKM v rajonih mladinci ali mladinke legalci, ki so v okviru mladinske organizacije že imeli vidnejše uspehe pri delu z mladino. Taka organizacija je bila v škofjeloškem rajonu vzpostavljena v času januar do marec 1943, kasneje pa v vseh rajonih škofjeloškega okrožja. V razmeroma kratkem času je bilo v škofjeloškem rajonu formiranih po tovarnah, vaseh in v mestu na desetine mladinskih odborov, najboljši mladinci in mladinke so bili sprejeti v ZKM in formirale so se nove grupe ZKM. Posamezniki in odbori so z zavestno disciplino izvrševali sprejete naloge in samoiniciativno opravljali razne akcije. Tako je bilo tudi v drugih rajonih.

Tako organizirana mladina v škofjeloškem okrožju je bila pripravljena na mobilizacijo, ki so jo v februarju, marcu in aprilu 1943 Nemci izvajali na Gorenjskem. Vse organizacije KP, OF, ZKM in mladinski odbori, ki so v tem času že imeli svoje komiteje, celice, odbore in grupe, so v veliki meri prispevali k skoraj popolnemu neuspehu nemške mobilizacije v škofjeloškem okrožju. Škofjeloški bataljon in čete novo formiranega Gorenj-

skega odreda so bile v vsakodnevni zvezi s političnimi delavci in organizacijami na terenu. Slednje so pripravljale mladince, ki so dobili poziv v nemško vojsko, za vstop v partizane, jih zbirale na določenih mestih, kamor so jih potem prišli iskat borci iz bataljona in čet. Komandant škofjeloškega bataljona je bil tedaj Jože Logar-Božo Ločan, v letu 1942 mitraljezec Loške čete, ki je zelo mlad moral prevzeti to odgovorno nalogo. K mobilizaciji, ki smo jo tedaj skupno izvajali, je s svojimi borci zelo veliko pri-

Franc Stiglic-Tugo, urednik Mladine, France Kavčič-Veljko, sekretar Oblastnega komiteja SKOJ za Gorenjsko in Peter Zupančič-Stojan, član Oblastnega komiteja SKOJ za Gorenjsko, aprila 1944. (Po originalu v loškem muzeju.)

speval. Opisani način odhoda mladincev v partizane je bil tedaj zelo primeren predvsem zato, da bi se na ta način zmanjšale represalije nad starši. Gorenjski odred, ki je bil v tem času ustanovljen, je v nekaj tednih narasel kar na 9 bataljonov. Malo kasneje je bila formirana tudi Prešernova brigada, naši borci pa so odšli tudi v druge brigade in odrede. Pri vseh akcijah okoli mobilizacije je tudi mladinska organizacija prispevala svoj delež. Mobilizacija je bila tedaj poleg političnovzgojnega dela njena glavna naloga.

Za vodenje ZKM in mladinske organizacije na Gorenjskem je bilo 1. aprila 1943 formirano Pokrajinsko poverjeništvo ZKM za Gorenjsko in Koroško. Sekretar poverjeništva je bil Vinko Hafner, člani pa France Kavčič, Stana Potočnik in Savo Šifrer-Kos. Dne 16. oktobra 1943 je bil za člana ko-optiran še Stane Konstantin-Borut. V pokrajinskem poverjeništvu mi je bilo poverjeno organiziranje mladinskega časopisa. Takoj sem se povezal z

Milošem Ziherlom, ki je tedaj delal v tiskarni POOF za Gorenjsko. Rad se je odzval vabilu in prevzel delo urednika našega prvega mladinskega časopisa. Nekje za Lubnikom sva se dogovarjala in pripravljala gradivo za prvo številko Mladine.

V maju 1943 me je PK KPS za Gorenjsko in Koroško poslal na skofjensko konferenco, ki se je vršila v Dolomitih (vas Selo pri Babni gori). Kot predstavnik CK SKOJ Jugoslavije je tedaj sodeloval na konferenci Rato Dugonjić, od PK SKOJ za Slovenijo pa je bil prisoten Stane Kavčič-Djuro. Na konferenci je bila poudarjena potreba, da se slovensko mladino širše vključuje v novo množično antifašistično mladinsko organizacijo. Do tedaj je namreč v Sloveniji poleg SKOJ oziroma ZKM obstojala le Zveza delavske mladine. Naslov pa za široko mladinsko organizacijo, v kakršno se je že bila razvila, ni zadoščal. V praksi je bila v tem obdobju narodno-osvobodilne borbe vključena vanjo poleg delavske v velikem številu tudi kmečka mladina, dijaki in študentje. Dne 19. maja je bil zato v Podstenicah na Partizanskem Rogu že izbran iniciativni glavni odbor Zveze slovenske mladine, nove, široke antifašistične organizacije slovenske mladine.

Konec maja 1943 sta me klicala tovariša Maks Kremelj-Matija, sekretar, in Oskar Šavli-Jakob, član PK KPS za Gorenjsko in Koroško. Tov. Šavli se je bil ravno vrnil iz kamniškega okrožja, kjer je zaradi izdajstva padlo več članov okrožnega komiteja KPS. Kot pooblaščenec PK KPS sta mi poverila nalogo, da takoj krenem v kamniško okrožje, kjer naj bi s tovarišem Francem Zupančičem-Marijanom formirala nov okrožni komite KPS. Preko zvez, ki sem jih v ta namen vzpostavil, sem po prvem neuspelem poskusu prišel v nekaj dneh do tov. Marijana. Prva naloga novega komiteja je bila izvedba široke mobilizacije, kakršno smo že izvedli v škofjeloškem, kranjskem in delno v jeseniškem okrožju. Novi Okrožni komite KPS Kamnik so v glavnem sestavljali sami mladi komunisti. Takoj smo se lotili tudi formiranja ZKM in mladinske organizacije.

Po mojem odhodu iz škofjeloškega okrožja je prevzel dolžnost sekretarja okrožnega komiteja ZKM tovariš Ivan Založnik, ki je bil pred tem sekretar ZKM v medvoškem rajonu. Lojze Berčič-Miro, ki je bil sekretar ZKM v škofjeloškem rajonu, je bil malo kasneje poslan za sekretarja ZKM v jeseniško okrožje, v kranjskem okrožju pa je bil sekretar okrožnega komiteja ZKM Stane Konstantin-Borut. Sestav rajonskih in okrožnih komitejev ZKM na Gorenjskem pa se je pozneje dostikrat menjal, ker so odhajali aktivisti ZKM na razna druga področja — na partijsko delo, v enote NOV, skofjevske in partijske šole itd.

V kamniškem okrožju sem se zadrževal od junija do novembra 1943. V tem času sem vzdrževal redno zvezo z Vinkom Hafnerjem, sekretarjem gorenjskega poverjenišva ZKM in s sekretarjem vseh okrožnih komitejev ZKM. Z njimi smo izmenjavali izkušnje pri delu z mladino, razpisovali pa smo tudi razna tekmovanja med okrožji in rajoni. Mladina se je v teh tekmovanjih zelo pridno udeleževala in rezultat je bil: novi borci, vključevanje nove in nove mladine, veliko zbranega materiala, razne vojaške in propagandne akcije, formiranje novih vaških, tovarniških mladinskih odborov itd. V rednih stikih sem bil tudi z Milošem Ziherlom, urednikom Mladine. Dopisništvo med mladino na Gorenjskem je bilo tedaj po zaslugi številnih mladinskih odborov zelo živahno in tovariš Miloš je bil dostikrat v zadregi, ker se mu je nakopičilo polno dopisov in pesmi.

V oktobru 1943 so bili klicani delegati na prvi kongres Zveze slovenske mladine. Delegat iz Gorenjske je bil tovariš Vinko Hafner, jaz pa sem dobil vabilo prepozno in se zato nisem mogel udeležiti kongresa. Zelo pa me je razveselilo, ko sem izvedel, da je dobila mladinska organizacija škofjeloškega okrožja kot najvišje priznanje za rezultate svojega dela v zelo težkih pogojih, za dobro organizacijo, za mobilizacijo mladih borcev v NOV itd. — prehodno zastavo.

Prve dni novembra 1943 sem dobil v kamniško okrožje poziv, naj se takoj javim na Pokrajinskem komiteju KPS za Gorenjsko in Koroško.

Clani Oblastnega komiteja SKOJ za Gorenjsko jeseni 1944 (od leve proti desni): Ivan Založnik, Stana Potočnik, Lojze Berčič-Miro, Ivan Veber-Nace in Mihela Skok. (Po originalu v loškem muzeju.)

Tovariš sekretar Maks Kremelj-Matija mi je povedal, da sem imenovan za sekretarja Pokrajinskega poverjenišva ZKM za Gorenjsko in Koroško, ker je Vinko Hafner odšel na drugo dolžnost. Povedal mi je tudi, da je bil pri njemu sekretar Pokrajinskega komiteja ZKM za Slovenijo tovariš Stane Kavčič-Djuro in mu med drugim naročil, naj se čimprej javim na PK ZKM v Beli krajini. Nadaljeval sem pot na osvobojeno ozemlje. Na PK ZKM smo podrobno razpravljali o razmerah na Gorenjskem in o stanju ZKM in mladinske organizacije v naših okrožjih. Ob tej priliki sem se podrobneje seznanil z delom ZKM na Primorskem in na Dolenjskem. Po vrnitvi na Gorenjsko smo izvršili spremembe v sestavu pokrajinskega poverjenišva ZKM, ker je bil Stane Konstantin-Borut medtem že poslan na politično delo

na Koroško, Savo Sifrer-Kos pa je odšel na partijsko delo v vojsko. Poleg Stane Potočnik so bili člani poverjenišтва še Ivan Založnik, Peter Zupančič-Stojan in Lojze Berčič-Miro. Tovariš Berčič je bil zadolžen, da postavi na Jelovici blizu tako imenovane »zadnje rezerve« nov center. Februarja 1944 smo se preselili tja.

V začetku marca 1944 se je Koroška organizacijsko osamosvojila. Pokrajinski komite KPS in Pokrajinsko poverjenišтво ZKM sta se preimenovala v Oblastni komite KPS za Gorenjsko ter Oblastni komite SKOJ za Gorenjsko. Istočasno je bila namreč ZKM preimenovana v SKOJ.

Kot eno prvih nalog si je oblastni komite SKOJ zadal organiziranje pokrajinske konference Zveze slovenske mladine. Konferenca se je vršila 12. in 13. aprila 1944 pri Podgrivarju v Davči. Na konferenco je prišla mladina iz Jesenic, Bleda, Bohinja, Radovljice, Tržiča, Škofje Loke, Domžal, Kamnika, skratka iz vseh krajev Gorenjske. Kljub težkim pogojem, kakršni so vladali na Gorenjskem, se je zbralo okoli 100 mladincev in mladink. Konferenco je pozdravil v imenu Oblastnega komiteja KPS kot delegat Bogdan Osolnik. Na konferenci je bilo podano poročilo o razvoju in delu SKOJ na Gorenjskem ter o delu odborov Zveze slovenske mladine. Na konferenci je bil izvoljen tudi Pokrajinski odbor Zveze slovenske mladine za Gorenjsko. Ob tej priliki je bilo tudi pregledano delo posameznih rajonskih in vseh okrožnih komitejev SKOJ in izvršene razne kadrovske spremembe. Na konferenci je sodeloval kot urednik Mladine tudi Miloš Zihelr. Ko smo se poslovili od njega, ker je odhajal na zdravljenje v Bari, ni nihče od nas tedaj mogel slutiti, da smo si zadnjikrat stisnili roke; na poti v Bari je umrl. Uredništvo Mladine je bilo zato 13. aprila 1944 poverjeno Francu Štiglicu-Tugu. Za njim sta do osvoboditve urejala Mladino še Marijan Ramovš-Kapa in Stane Stanič-Drejkó.

Dne 13. in 14. maja 1944 smo se tudi skojevci udeležili I. posvetovanja aktivistov OF za Gorenjsko na Mosteh na Jelovici. Posvetovanja so se udeležili tudi člani Centralnega komiteja KPS za Slovenijo Boris Kraigher, Lidija Šentjurec in Aleš Bebler. Na tem posvetovanju je bilo obravnavano dotedanje delo Partije in odborov OF na Gorenjskem in so bila dana navodila in smernice za bodoče delo. Na posvetovanju je bil izvoljen tudi Pokrajinski odbor OF za Gorenjsko. Kot predstavnik mladine sem bil tudi jaz izvoljen za njegovega člana.

V škofjeloškem okrožju je bilo, kakor sem spredaj navedel, najprej pet rajonov, v oktobru 1944 pa se je njihovo število zmanjšalo na dva. Dotedanji rajoni Škofja Loka, Medvode in Smlednik so se združili v novi škofjeloški rajon, selški in poljanski pa sta se tudi združila v enega. Ta razdelitev v dva rajona je nato obveljala do osvoboditve. V naslednjem navajam imena sekretarjev okrožnega in rajonskih komitejev Skoja v škofjeloškem okrožju (po podatkih, ki jih je zbrala tov. Ivka Križnar-Darinka):

Rajon Škofja Loka: France Kavčič od decembra 1942 do marca 1943, Lojze Berčič-Miro od 2. marca 1943 do oktobra 1943, Jože Pogačnik-Tomo od oktobra 1943 do decembra 1943, od decembra 1943 do oktobra 1944 pa so bili sekretarji še tovariši Vojko, Ferdo Gartner-Mitja in Matjuša.

Rajon Medvode: Ivan Založnik od januarja 1943 do junija 1943, Ivan Bizant-Niko od junija 1943 do januarja 1944, Ludvik Tramte-Per od januarja 1944 do 12. aprila 1944, od tedaj do oktobra 1944 pa so bili sekretarji še tovariši Tine, Amaliya Bizant-Januša in Marija Sever-Vida.

Rajon Smlednik: Od avgusta 1943 do oktobra 1944 so bili sekretarji tovariši Slovenko, Mirko, Viktor in Lidija Hlade-Vera.

Od oktobra 1944 do osvoboditve so bili sekretarji *združenega škofje-loškega rajona* še: Milan od novembra 1944 do 30. decembra 1944, Marija Sever-Vida od 30. decembra 1944 do januarja 1945, Francka od januarja 1945 do februarja 1945 in Tončka Hafner-Zvonka od februarja 1945 do osvoboditve.

Rajon Poljane: Rozinka Mezek od jeseni 1943 do januarja 1944, Viktor od februarja 1944 do septembra 1944 in Tine od septembra 1944 do oktobra 1944.

Rajon Selca: Janko od maja 1943 do decembra 1943 in Anica Potočnik-Irena od decembra 1943 do oktobra 1944.

Od oktobra 1944 do osvoboditve so bili sekretarji obeh *združenih rajonov* še: Anica Potočnik-Irena do januarja 1945, Katarina Dolinar-Nataša od januarja 1945 do februarja 1945, Honorata od januarja 1945 do maja 1945 in Francka (vršilec dolžnosti) od maja 1945 do osvoboditve.

Sekretarji *okrožnega komiteja Škofja Loka* pa so bili: France Kavčič od marca 1943 do junija 1943, Ivan Založnik od junija 1943 do 10. januarja 1944, Ivan Bizant-Niko od 10. januarja 1944 do septembra 1944, Miran od septembra 1944 do oktobra 1944, Ferdo Gartner-Mitja od oktobra 1944 do januarja 1945, Anica Potočnik-Irena od januarja 1945 do aprila 1945 in Marija Sever-Vida od aprila 1945 do osvoboditve.

Dejavnost skojevskih komitejev lahko ilustrira tudi nekaj podatkov o številčnosti skojevske in mladinske organizacije. Naj navedem nekaj nepopolnih podatkov za škofjeloško okrožje:

	Sep. 1944	Febr. 1945	April 1945
SKOJ, grupe	106	94	?
SKOJ, člani	477	524	350
ZSM, odbori	103	?	?
ZSM, člani	349	685	950
pionirji	289	694	700

Za primerjavo naj navedem še podatke za jeseniško okrožje, kjer je bilo septembra 1944. leta 66 skojevskih grup s 422 člani, 74 odborov ZSM s 636 člani in 328 organiziranih pionirjev. Približno toliko je bilo organizirane mladine tudi v kranjskem in kamniškem okrožju. Torej lahko govorimo o tisočih organiziranih gorenjskih mladincih, ki so bili v času narodnoosvobodilne borbe povezani v odborih ZSM in o približno 1600 skojevcih, ki so neutrudno delali za cilje narodne in socialne osvoboditve!

Skojevci organizatorji niso štedili moči pri izvrševanju svojih nalog. Gornje številke to najbolje dokazujejo. Mnogi mladi komunisti so morali darovati svoja plemenita življenja, mnogo je bilo ujetih in ranjenih, okupator jih je ubijal iz zased ali kot talce. Padli so Špik, Jože Zupan-Ježek, Marijan Ramovš-Kapa, Vida Šinkovec-Janina, Jože Oman, Kvetoslava Zika-Marja, Tonček Benedičič-Rok, Majda, Janko Kavčič, Rozinka Mezek, Stana Varšek-Lija, Jože Semprimožnik-Ljubo, Zmaga, Viktor, Ivanka..., žal niso še napisana imena vseh, ki so padli za svobodo.

Da bi se dvignila ideološka raven skojevcev, je oblastni komite SKOJ pošiljal tiste tovariše in tovarišice, ki so se pri delu v rajonih, okrožjih ali

v četah, bataljonih in brigadah že izkazali, na skojevske tečaje pri CK SKOJ za Slovenijo, pozneje pa v partijsko šolo v Cerknem. Političnih tečajev se je udeležilo na desetine in desetine skojevcev iz Gorenjske.

Politično delo mladinske organizacije in SKOJ na Gorenjskem je tudi v veliki meri pripomoglo, da razne izdajalske skupine, posebno bela garda ni imela na Gorenjskem nobene zaslombe pri ljudeh in da je bila že od začetka razkrinkana kot skupina plačancev in tujčevih hlapcev. Ko je bila v letu 1945 organizirana OZNA (Organizacija za zaščito naroda), so bili prav skojevci med prvimi borci določeni za sestav vojaških enot te organizacije. Politično in ideološko razmeroma dobro poučeni ter disciplinirani so bili velika opora svojemu vodstvu v borbi proti tujemu in domačemu sovražniku.

Mladinci in mladinke Gorenjske, ki so v času narodnoosvobodilne borbe tako množično vstopali v partizanske odrede in brigade, tisoči mladine, ki so tako nesebično in požrtvovalno delovali v mladinski organizaciji, so pod vodstvom Komunistične partije in SKOJ častno izvršili svojo dolžnost in s svojimi žrtvami prispevali k naši narodni in socialni osvoboditvi.